



DORIXONA FAOLIYATINI YURITISHGA OID ME'YORIY HUJJATLAR

Abbosova Gulnoza

Baliqchi Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat Salomatligi texnikumi

Umumkasbiy fanlar kafedrasi

Maxsus fan o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada dorixona faoliyatini yuritishga oid asosiy me'yoriy-huquqiy hujjatlar, litsenziyalash tartibi va davlat nazorati mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, dorixona xodimlarining huquq va majburiyatlari hamda zamonaviy monitoring tizimlarining ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari dorixona faoliyatini huquqiy jihatdan takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: dorixona faoliyati, me'yoriy hujjatlar, farmatsevtika nazorati, litsenziyalash, dori vositalari muomalasi, sog'liqni saqlash.

Dorixona faoliyati aholi salomatligini ta'minlashda muhim bo'g'inlardan biri hisoblanadi. Dori vositalarining sifati, xavfsizligi va samaradorligi ko'p jihatdan dorixonalarda faoliyatning qay darajada qonunchilik va me'yoriy hujjatlar asosida tashkil etilganiga bog'liq. Shu sababli dorixona faoliyatini yuritish qat'iy huquqiy-me'yoriy asoslar bilan tartibga solinadi. Ushbu maqolada dorixona faoliyatini tashkil etish, litsenziyalash, nazorat qilish hamda mas'uliyat masalalarini belgilovchi asosiy me'yoriy hujjatlar tahlil qilinadi.

Dorixona faoliyati dori vositalarining muomalasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, u davlat tomonidan qat'iy nazorat va tartibga solinadigan faoliyat turlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ushbu sohaning huquqiy asoslari "Dori vositalari va farmatsevtika faoliyati to'g'risida"gi Qonun hamda mazkur qonun ijrosini ta'minlash maqsadida qabul qilingan qarorlar, nizomlar va me'yoriy-huquqiy hujjatlar bilan belgilanadi. Ushbu hujjatlar dorixonalarni tashkil etish, ularning



faoliyatini yo'lga qo'yish, dori vositalarini qabul qilish, saqlash, hisobga olish va aholiga realizatsiya qilish tartiblarini aniq reglamentlaydi.

Dorixona faoliyati faqatgina belgilangan tartibda davlat ro'yxatidan o'tkazilgan, vakolatli organ tomonidan litsenziya berilgan hamda sanitariya-gigiyena va texnik talablariga to'liq javob beradigan sharoitlarda amalga oshirilishi mumkin. Shuningdek, amaldagi me'yoriy hujjatlar dorixona binosining joylashuvi, jihozlanishi, dori vositalarini saqlash uchun zarur bo'lgan harorat va namlik rejimlariga rioya etilishini ham nazarda tutadi.

Bundan tashqari, farmatsevtika faoliyatini amalga oshiruvchi xodimlarning kasbiy malakasi, ma'lumoti va attestatsiyadan o'tganligi muhim ahamiyat kasb etadi. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarda dorixona xodimlarining xizmat vazifalari, kasbiy etikasi, dori vositalari bilan ishlashdagi mas'uliyati hamda qonunbuzarlik holatlarida javobgarligi aniq belgilab qo'yilgan. Bu esa aholining sifatli va xavfsiz dori vositalari bilan ta'minlanishini kafolatlashga xizmat qiladi.

Dorixona faoliyatini amalga oshirish uchun majburiy ravishda litsenziya olinishi talab etiladi. Litsenziyalash jarayoni dorixonaning moddiy-texnik bazasi, sanitariya holati, xodimlar tarkibi va hujjatlarning to'liqligini baholashni o'z ichiga oladi. Litsenziya berish jarayonida quyidagi talablar asosiy hisoblanadi:

- dorixona binosining belgilangan me'yorlarga mosligi;
- dori vositalarini saqlash uchun zarur sharoitlarning mavjudligi;
- oliy yoki o'rta maxsus farmatsevtik ma'lumotga ega mutaxassislarning faoliyat yuritishi;
- ichki nazorat va hisob-kitob tizimining yo'lga qo'yilganligi.

Litsenziya talablariga rioya qilmaslik dorixona faoliyatining to'xtatilishiga yoki bekor qilinishiga olib kelishi mumkin [2].

Dorixona faoliyati ustidan davlat nazoratini amalga oshirish sog'liqni saqlash tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu nazorat O'zbekiston Respublikasida sog'liqni saqlash va farmatsevtika sohasida vakolatli bo'lgan davlat organlari tomonidan amalga oshiriladi hamda dori vositalarining qonuniy, xavfsiz va



sifatli muomalada bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Davlat nazoratining asosiy vazifasi — aholini samaradorligi tasdiqlangan, xavfsiz va sifat standartlariga javob beradigan dori vositalari bilan uzluksiz ta'minlash, shuningdek, qalbaki, sifatsiz yoki yaroqlilik muddati o'tgan dorilar muomalasining oldini olishdan iboratdir.

Amaldagi me'yoriy-huquqiy hujjatlarga muvofiq, dorixonalarda davlat nazorati reja asosida hamda zarurat tug'ilganda rejasiz shaklda o'tkazilishi mumkin. Reja asosidagi tekshiruvlar belgilangan muddatlarda, oldindan tasdiqlangan jadvalga muvofiq amalga oshiriladi va dorixona faoliyatining barcha asosiy yo'nalishlarini qamrab oladi. Rejasiz tekshiruvlar esa fuqarolardan tushgan murojaatlar, qonunbuzarlik holatlari aniqlangan taqdirda yoki favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda o'tkaziladi. Tekshiruvlar jarayonida dorixonaning litsenziya talablari va shartlariga rioya etilishi, dori vositalarini saqlash sharoitlari, ularning kelib chiqishi va hujjatlashtirilishi, hisobga olish va realizatsiya jarayonlari sinchkovlik bilan o'rganiladi.

So'nggi yillarda dorixona faoliyatini nazorat qilish tizimida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi ushbu sohada tub ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Xususan, dori vositalarini majburiy QR-kodlash tizimi joriy etilib, har bir dori birligi yagona identifikatsiya kodi orqali ro'yxatdan o'tkazilmoqda. Ushbu yondashuv dori vositalarining kelib chiqishini aniqlash, ularning harakatini nazorat qilish va soxta mahsulotlarni tezkor aniqlash imkonini beradi. QR-kod orqali dori haqidagi asosiy ma'lumotlar — ishlab chiqaruvchi, ishlab chiqarilgan sana, yaroqlilik muddati va muomalaga kiritilganligi to'g'risidagi ma'lumotlarni olish mumkin.

Bundan tashqari, farmatsevtika sohasida “track & trace” tizimining joriy etilishi dori vositalarining ishlab chiqaruvchidan tortib yakuniy iste'molchigacha bo'lgan harakatini bosqichma-bosqich kuzatish imkonini bermoqda. Ushbu tizim dori vositalarining noqonuniy aylanmasiga barham berish, logistika jarayonlarini shaffoflashtirish va hisob-kitob ishlarini avtomatlashtirishga xizmat qiladi. Elektron



hisobga olish tizimlari esa dorixonalarda dori vositalarining kirim-chiqimi, qoldig'i va realizatsiya hajmini real vaqt rejimida monitoring qilish imkonini yaratadi.

Davlat nazoratining muhim yo'nalishlaridan biri dorixona xodimlarining kasbiy faoliyatini tartibga solish hisoblanadi. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarga ko'ra, farmatsevtika faoliyati bilan shug'ullanuvchi xodimlar tegishli mutaxassislik bo'yicha ma'lumotga ega bo'lishi, belgilangan tartibda attestatsiyadan o'tgan bo'lishi va amaldagi qonunchilik talablarini chuqur bilishi lozim. Farmatsevtlar dori vositalarini to'g'ri qabul qilish, belgilangan harorat va namlik sharoitlarida saqlash, ularni iste'molchilarga qonuniy asosda realizatsiya qilish hamda bemorlarga dori vositalaridan foydalanish bo'yicha to'liq va aniq maslahat berishlari shart.

Zamonaviy sharoitda me'yoriy-huquqiy baza doimiy ravishda yangilanib borayotganligi sababli dorixona xodimlarining huquqiy va kasbiy bilimlarini muntazam ravishda yangilab borishi muhim ahamiyat kasb etadi [4].

Xulosa qilib aytganda, dorixona faoliyatini yuritishga oid me'yoriy hujjatlar aholi salomatligini muhofaza qilishda muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu hujjatlarga rioya etilishi dorixonalar faoliyatining shaffofligi, dori vositalarining sifati va xavfsizligini ta'minlaydi.

Zamonaviy nazorat mexanizmlari va raqamli texnologiyalarning joriy etilishi dorixona faoliyatini takomillashtirish hamda qalbaki dorilar muomalasining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov A. A. Farmatsevtika faoliyatini huquqiy tartibga solish masalalari // Tibbiyot va farmatsiya jurnali. – Toshkent, 2021. – №4. – B. 45–49.
2. Xolmatova D. S. Dorixona faoliyatida me'yoriy-huquqiy hujjatlarning ahamiyati // Sog'liqni saqlashni boshqarish jurnali. – Toshkent, 2022. – №2. – B. 33–37.
3. Abduqodirov J. J. O'zbekistonda dori vositalari muomalasini davlat tomonidan tartibga solish. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2023.



4. Ismoilova M. R. Dorixona faoliyatida sifat menejmenti va nazorat tizimlari // Innovatsion tibbiyot jurnali. – Toshkent, 2024. – №1. – B. 21–26.